

Deel B

Werkwijze bij het vaststellen van subsidiabele en niet-subsidiabele kosten, behorend bij de Regeling subsidies hoogwaterbescherming 2014

Ministerie van Infrastructuur en Milieu
Januari 2017

Inhoud

1.	Inleiding	4
2.	Uitgangspunten	5
2.1	Algemeen.....	5
2.2	Comply or explain	6
2.3	Parallel werken en anticiperende kosten.....	7
2.4	Risicoreservering.....	8
2.5	Raamcontracten.....	13
2.6	Samenwerking.....	13
2.7	Kosten voor voorbereiding, administratie en toezicht.....	13
3.	Verkenningfase	14
3.1	Archeologie, explosievenonderzoek en grondmechanisch onderzoek	15
3.2	Kosten-batenanalyses.....	16
3.3	Bodemsanering	16
3.4	Aanbesteding/marktbenaderingstrategie	16
3.5	Subsidiëring van verleggen kabels en leidingen.....	17
4.	Planuitwerkingsfase.....	17
4.1	Vergunningen en leges	18
4.2	Capaciteit kleine gemeenten.....	18
5.	Realisatie	19
5.1	Vorbereiding, administratie en toezicht (VAT)	19
5.1.1	Afwijken van de staffel.....	19
5.1.2	Grondslag VAT.....	20
5.2	Realisatie: verwerving van onroerende zaken	20
5.3	Realisatie: kosten van herstel, aanpassing, nadeelcompensatie en schadevergoeding	21
5.3.1	Herstel/terugbrengen bestaande voorzieningen.....	22
5.3.2	Aanpassen (dijk-)wegen	22
5.3.3	Nadeelcompensatie (dijk-)wegen	22
5.3.4	Nadeelcompensatie vanwege het verleggen van kabels en leidingen.....	23
5.3.5	Overige nadeelcompensatie.....	23
5.3.6	Schade aan opstallen ten gevolge van realisatie werk	24
5.3.7	Belastingsschade	24
5.3.8	Natuurwaardencompensatie	24

5.4	Bodemsanering	24
5.5	Opruiming van explosieven	25
5.6	Grondmechanische begeleiding van de realisatie	25
5.7	CAR-verzekering	25
5.8	Stagnatiekosten	25
5.9	Aanbesteding.....	25
5.10	Versnelde en/of flexibele realisatie	25
5.11	Kosten van een onafhankelijke adviescommissie	26
5.12	Kosten van rechtsbijstand	26
5.13	Geschillen	26
5.14	Realisatie: Overig.....	26
6.	Innovatie	27
7.	Niet-subsidiabele kosten	27
7.1	Andere mogelijkheid tot vergoeding	27
7.2	Achterstallig onderhoud	28
7.3	Rentekosten voorfinanciering.....	28
7.4	Reiskosten buitenland.....	28

1. Inleiding

Om uitvoering te geven aan de op 1 januari 2014 in werking getreden Wet van 15 mei 2013 tot wijziging van de Waterwet (doelmatigheid en bekostiging hoogwaterbescherming)¹ heeft de Minister van Infrastructuur en Milieu de Regeling subsidies hoogwaterbescherming 2014 (hierna: subsidieregeling) vastgesteld, die per 1 april 2014 in werking is getreden. In de subsidieregeling zijn de voorwaarden voor subsidiëring van de hoogwaterbeschermingsmaatregelen nader uitgewerkt. De subsidieregeling is in verband met de inwerkingtreding van de Wet van 2 november 2016 tot wijziging van de Waterwet en enkele andere wetten (nieuwe normering primaire waterkeringen)² per 1 januari 2017 gewijzigd. Deze wijzigingsregeling is op 5 december 2016 gepubliceerd in de Staatscourant³. Vanwege de wijziging van de subsidieregeling is deze Werkwijze bij het vaststellen van subsidiabele en niet-subsidiabele kosten, behorend bij de Regeling subsidies hoogwaterbescherming 2014, vastgesteld. Deze Werkwijze vervangt de Beleidsregels bij de Regeling subsidies hoogwaterbescherming 2014 inzake subsidiabele en niet-subsidiabele kosten.

De subsidieregeling bevat:

1. (Procedure)regels die op grond van de Waterwet en de Kaderwet subsidies IenM en de Algemene wet bestuursrecht zijn vastgesteld;
2. Nadere eisen die worden gesteld aan de kostenraming om de doelmatigheid en beheersbaarheid van het Hoogwaterbeschermingsprogramma (hierna: HWBP) te waarborgen;
3. Een nadere uitwerking van de kosten die als subsidiabel en de kosten die als niet-subsidiabel worden aangemerkt.

Dit document zoomt vooral in op punt 3: de kosten die als subsidiabel en de kosten die als niet-subsidiabel worden aangemerkt. In dit document wordt een belangrijk deel van deze kosten nader gespecificeerd.

Het schema op de volgende pagina is een weergave van de juridische en beleidsmatige context.

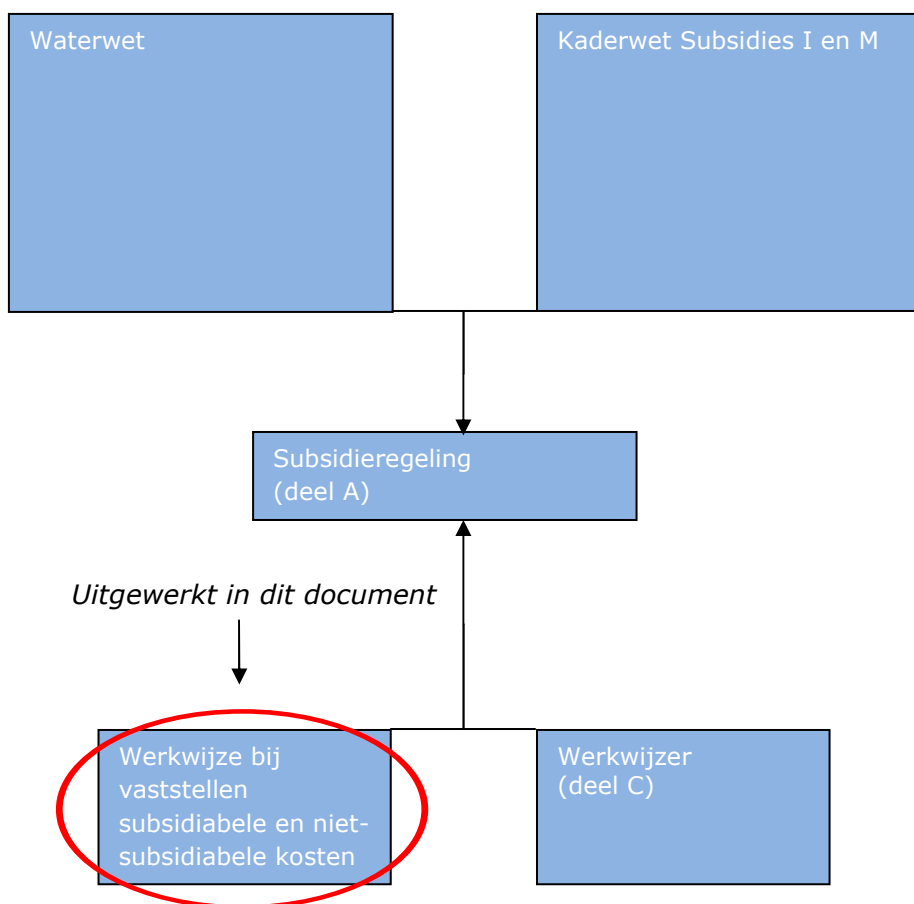
De Minister van Infrastructuur en Milieu of een daartoe krachtens hem gemandateerde geeft beschikkingen af.

De programmadirectie hoogwaterbescherming stelt formats (inclusief een eventuele invulinstructie) beschikbaar voor de door de beheerders op te stellen plannen van aanpak, kostenramingen, rapportages, etc. Het gebruik hiervan is niet verplicht voor de beheerders, maar zal het proces omtrent de subsidieverstrekking ten goede komen.

¹ Stb. 2013, 280.

² Stb. 2016, 431 en 521.

³ Stcrt. 2016, 66395.

2. Uitgangspunten

Om de beheersbaarheid van het HWBP te vergroten is het wenselijk om op projectniveau te komen tot een zorgvuldige en transparante voorbereiding en besluitvorming. Daarom dient iedere maatregel in principe drie fasen te doorlopen: de verkenningsfase, de planuitwerkingsfase en de realisatiefase. Daarnaast kan – indien dit naar het oordeel van de beheerder wenselijk is - gebruik worden gemaakt van de mogelijkheid om een voorverkenning uit te voeren als facultatief onderdeel van de verkenningsfase. De voorverkenning werd in de praktijk ook wel 'vervroegde verkenning' genoemd. Om in aanmerking te komen voor subsidie, moet de beheerder per fase een subsidieaanvraag indienen. Voor een voorverkenning moet een afzonderlijke aanvraag worden ingediend. De subsidieaanvraag moet plaatsvinden voordat de activiteiten waarvoor subsidie wordt aangevraagd zijn afgerond. In de subsidieregeling is vermeld van welke gegevens de subsidieaanvraag voor de voorverkenning respectievelijk de verkenning, de planuitwerkingsfase en de realisatiefase vergezeld moet gaan. De Minister van Infrastructuur en Milieu is bevoegd tot het verlenen en vaststellen van subsidie.

2.1 Algemeen

Bij een reguliere subsidie (zie paragraaf 2 van de subsidieregeling), een subsidie in het geval de signaleringswaarde gelijk is aan de ondergrens van het dijktraject (zie paragraaf 2a van de subsidieregeling), een subsidie bij voorfinanciering door de beheerder (zie

paragraaf 4 van de subsidieregeling), een subsidie voor keringen die hun status van primaire kering hebben verloren (zie paragraaf 4a van de subsidieregeling), een subsidie voor activiteiten die zijn voltooid voor 1 januari 2017 (zie paragraaf 5 van de subsidieregeling), wordt de subsidie verleend voor 90% van de geraamde kosten van een sober en doelmatig ontwerp van de maatregel. De subsidieregeling geeft de voorwaarden en kaders weer waaraan voldaan moet worden om voor de genoemde subsidies in aanmerking te komen. In de volgende hoofdstukken wordt per fase een belangrijk deel van de kosten die in de subsidieregeling als subsidiabel worden aangemerkt nader gespecificeerd.

Wellicht ten overvloede wordt opgemerkt dat in alle gevallen geldt dat alleen subsidie wordt verstrekt voor kosten die als subsidiabel worden aangemerkt in de subsidieregeling, waarvoor bij de subsidieaanvraag op de in de subsidieregeling voorgeschreven wijze een raming is ingediend en zijn opgenomen in de beschikking tot subsidieverlening.⁴

Het plan van aanpak en de kostenraming worden getoetst in het kader van de beslissing op de subsidieaanvraag. Na afronding van de fase vindt geen verrekening op basis van nacalculatie plaats. Deze werkwijze beperkt de administratieve lasten en houdt tevens een prikkel tot doelmatigheid in. Binnen zes maanden na voltooiing van de fase dient de beheerder een aanvraag tot vaststelling van de subsidie in. Ten behoeve van de beschikking tot vaststelling van de subsidie wordt door de programmadirectie hoogwaterbescherming samen met collega-beheerders getoetst of de activiteiten waarvoor subsidie is verleend hebben plaatsgevonden en of is voldaan aan de aan de subsidie verbonden verplichtingen. De bevindingen uit deze toets resulteren in een advies aan de Minister van Infrastructuur en Milieu of een krachtens hem gemandateerde die een beschikking tot vaststelling van de subsidie afgeeft.

De subsidie voor een experiment of demonstratieproject (zie paragraaf 3 van de subsidieregeling) wordt behandeld in hoofdstuk 6. In hoofdstuk 7 wordt een belangrijk deel van de kosten die in de subsidieregeling als niet-subsidiabel worden aangemerkt nader gespecificeerd.

2.2 Comply or explain

In dit document worden soms standaarden genoemd waarvan door de beheerder kan worden afgeweken. Uitgangspunt is in dat geval: 'comply or explain'. Dit betekent dat de beheerder, bij afwijking van de genoemde standaarden, een gedegen en gemotiveerde onderbouwing van die afwijking moet aanleveren. Op basis van die onderbouwing wordt beoordeeld of de betreffende kosten voor subsidie in aanmerking komen. De werkwijze en de verdeling van taken en verantwoordelijkheden rond het beginsel van comply or explain zijn verder uitgewerkt in een Werkwijzer HWBP.

⁴ Bij een subsidie voor activiteiten ten behoeve van een maatregel die nodig is om een in artikel 7.24, eerste lid, onderdelen a of b, van de Waterwet genoemde reden en zijn voltooid voor 1 januari 2017 (zie § 6 van de subsidieregeling), moeten de kosten worden opgenomen in de beschikking tot vaststelling van de subsidie.

2.3 Parallel werken en anticiperende kosten

In de laatste alinea van paragraaf 2.2 van het algemeen deel van de toelichting uit 2014 bij de subsidieregeling is vermeld dat bij kleine en eenvoudige maatregelen de subsidieaanvraag voor de verkenningsfase, planuitwerkingsfase en realisatiefase kan worden gecombineerd en gelijktijdig kan worden ingediend. Gelet op het doel van de voorverkenning (het bepalen van de aard en reikwijdte van een (versterkings)maatregel om in staat te zijn tot een voortvarende start van de verkenning) is het aanvragen van een subsidie voor de voorverkenning gelijktijdig met de planuitwerkingsfase en/of de realisatiefase niet mogelijk.

Parallel werken

Het is mogelijk om parallel te werken door in de slotfase van een verkenning respectievelijk planuitwerking al de planuitwerking respectievelijk realisatie op te starten of voorbereidende activiteiten hiervoor uit te voeren. Zo kunnen er situaties zijn waarin de beheerder in de verkennings- of planuitwerkingsfase als onderdeel van de voorbereidende werkzaamheden anticiperende aankopen wil doen. Dergelijke anticiperende aankopen kunnen plaatsvinden vanwege een tijd- en/of prijsvoordeel. Hierbij gaat het niet om de verwerving van een onroerende zaak of een beperkt recht op een onroerende zaak; die aankopen komen later in deze paragraaf aan bod.

In beginsel zijn de kosten van het sluiten van een overeenkomst voor een anticiperende aankoop, gericht op het behalen van een tijd- of prijsvoordeel, subsidiabel, mits de beheerder de kosten van het sluiten van de overeenkomst opneemt in de kostenraming van de fase waarin hij de overeenkomst gaat voorbereiden of sluiten. Dit kan zowel de verkennings- of planuitwerkingsfase als de realisatiefase zijn. De overeenkomst dient voorzien te zijn van een bepaling dat de overeenkomst wordt ontbonden indien de realisatie van het werk niet plaatsvindt. Aan het einde van de planuitwerkingsfase zal duidelijk worden of de kosten van de in een overeenkomst opgenomen anticiperende aankoop in de realisatiefase rechtstreeks zijn toe te rekenen aan een sober en doelmatig ontwerp van de maatregel. Zo ja, dan kunnen de kosten van de anticiperende aankoop worden opgenomen in de kostenraming van de realisatiefase en zijn ze in de realisatiefase subsidiabel. Zo nee, dan zijn deze kosten niet subsidiabel. In de voorverkenning zijn de kosten van het sluiten van een overeenkomst voor een anticiperende aankoop in de voorverkenning in beginsel niet subsidiabel, aangezien deze fase vooral bedoeld is voor het bepalen van de aard of reikwijdte van de maatregel.

Wat betreft de kostenraming vinden er in beginsel geen tussentijdse wijzigingen of aanvullingen op reeds afgegeven beschikkingen tot subsidieverlening plaats. De kosten van het sluiten van een overeenkomst voor een anticiperende aankoop die niet zijn opgenomen in de kostenraming van de verkennings- of planuitwerkingsfase, kunnen in de realisatiefase voor subsidie in aanmerking komen indien die kosten in de realisatiefase rechtstreeks zijn toe te rekenen aan een sober en doelmatig ontwerp van de maatregel.

Wat betreft de overige te maken anticiperende kosten voor een volgende fase is in het artikelsgewijze deel van de toelichting uit 2014 op de artikelen 2 tot en met 4 van de subsidieregeling gespecificeerd welke kosten in welke fase in aanmerking kunnen komen voor subsidie. In die artikelsgewijze toelichting wordt ingegaan op:

- VAT-kosten;
- Kosten van het sluiten van een overeenkomst ten behoeve van de verwerving van een onroerende zaak of een beperkt recht op een onroerende zaak;
- Kosten van de levering van de grond (en eventuele opstallen);
- Kosten van het voorbereiden en afsluiten van een overeenkomst voor het verleggen van kabels en leidingen;
- Kosten van het daadwerkelijk verleggen van kabels en leidingen met inbegrip van nadeelcompensatie die verschuldigd is ten gevolge van het verleggen van kabels en leidingen;
- Kosten van het verkrijgen van de benodigde vergunningen;
- Kosten voortvloeiend uit een voor het werk gesloten overeenkomst van aanneming van werk;
- Kosten die samenhangen met innovatieve contract- en aanbestedingsvormen die tot doel hebben de markt optimaal te benutten en die vereisen dat niet pas tijdens de realisatiefase maar (parallel) al tijdens de planuitwerkingsfase of zelfs in de verkenningsfase wordt gestart met de aanbesteding.

Indien in de hiervoor genoemde overeenkomsten een boeteclausule is opgenomen die is gekoppeld aan de ontbindende voorwaarde, zijn de kosten van de boete subsidiabel indien zij zijn opgenomen in de raming van de fase waarin de ontbindende voorwaarden worden geëffectueerd.

2.4 Risicoreservering

Risicoverdeling tussen programma en beheerder

Algemeen uitgangspunt bij risicoverdeling is dat de partij die het risico kan beheersen, het in beginsel ook draagt. Om die reden zullen de kosten en risico's als gevolg van wijzingen in wet- en regelgeving en van een wijziging van de reikwijdte van de maatregel, voor zover de wijziging van de reikwijdte plaatsvindt op initiatief of aanwijzing van de Minister van Infrastructuur en Milieu, voor rekening komen van het budget voor het HWBP (artikel 11 van de subsidieregeling). Alle overige risico's komen ten laste van de beheerder. Om de risico's te ondervangen neemt de beheerder in de kostenraming een reservering op voor voorziene en onvoorziene risico's. Uitzondering hierop vormen de risico's van aanbestedingsresultaten. De risico's van aanbestedingsresultaten worden centraal belegd (zowel positieve als negatieve). Dat wil zeggen dat het in de beschikking tot subsidieverlening opgenomen subsidiebedrag na de definitieve gunning ambtshalve wordt gewijzigd, door het aanbestedingsresultaat te verwerken in de raming (inclusief een reservering voor voorziene en onvoorziene risico's) van de kosten van de aanbesteding van het werk (artikel 4, tweede lid, van de subsidieregeling). In paragraaf 5.9 wordt nader ingegaan op het onderwerp aanbesteding.

Het bepalen van de risicoreservering

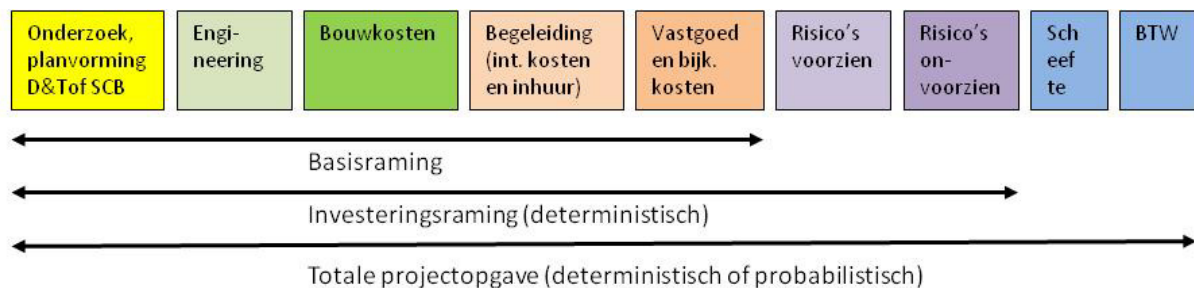
De subsidie wordt overeenkomstig de subsidieregeling per fase bij beschikking verleend (verkenning-, planuitwerkings- en realisatiefase). Indien een voorverkenning plaatsvindt, wordt hiervoor afzonderlijk subsidie verleend.

Uitgangspunt voor de raming waarop de subsidie wordt verleend is de Standaardsystematiek Kostenramingen 2010 (hierna: SSK-systematiek), toe te passen

conform artikel 5 van de subsidieregeling. De beheerder vraagt een subsidie aan op basis van de meest waarschijnlijke waarde van een deterministische (indien de projectraming niet meer dan € 40 miljoen bedraagt) of de gemiddelde waarde (P50-waarde) van een probabilistische raming voor de totale projectopgave. Een toelichtende kostennota (rapportage) is onderdeel van de raming.

Binnen de raming wordt in aanvulling op de basisraming een reservering opgenomen ter dekking van risico's die bestaat uit de volgende onderdelen:

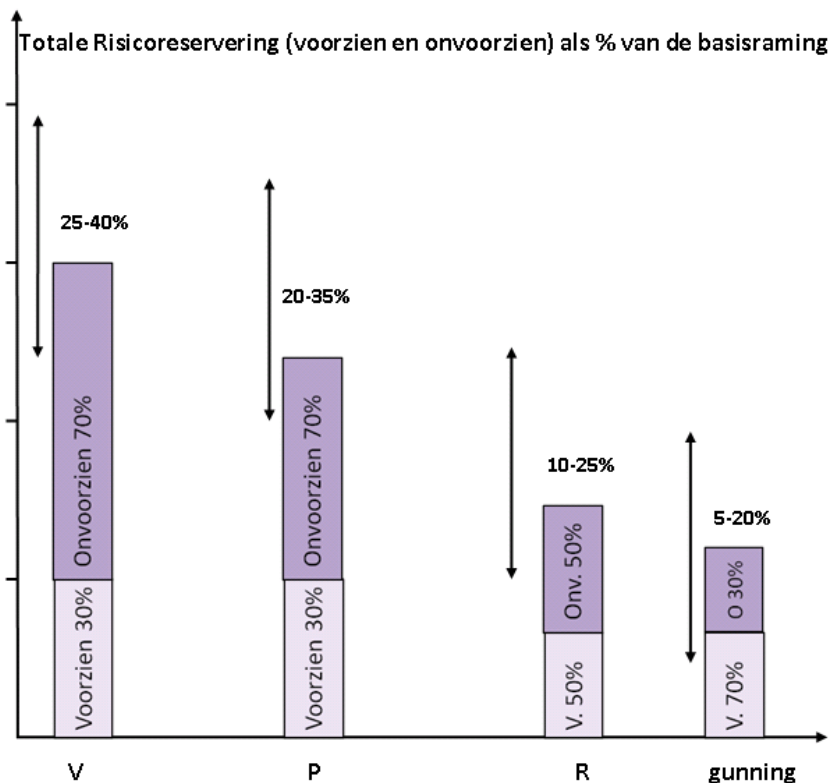
- Reservering voor voorziene risico's;
- Reservering voor onvoorziene risico's.

Bandbreedte totale risicoreservering

De totale risicoreservering bestaat uit een 'voorzien' deel, volgend uit het risicodossier, plus een 'onvoorzien' deel. De hoogte van de totale risicoreservering is afhankelijk van de complexiteit van een project en kent daarom een bandbreedte. Onderstaande figuur en tabel richten zich op de totale projectraming en daarmee de bandbreedte in de totale risicoreservering. Het grootste deel van deze totale risicoreservering heeft betrekking op de (voorziene en onvoorziene) risico's in de realisatiefase. De figuur geeft nadrukkelijk geen inzicht in de verdeling van de risicoreservering (voorzien noch onvoorzien) over de drie fases.

Aanvullend geldt dat voor de post 'onvoorziene risicoreservering' in de (voor)verkenning- en planuitwerkingsfase 5% wordt gehanteerd van de specifiek voor die fase geraamde kosten. De waterschappen kunnen via het principe 'comply or explain' verzoeken om af te wijken van deze 5% in het geval projectspecifieke factoren daarom vragen (hoger of lager % onvoorzien). Voor de realisatiefase blijft de in de figuur genoemde bandbreedte (10-25% totale risicoreservering: 50% voorzien, 50% onvoorzien) van kracht (totale project als ook fasespecifiek).

Een evaluatie van de Staffel Risicoreservering is voorzien binnen drie jaar gerekend vanaf 24 september 2014, het moment waarop hierover afspraken zijn gemaakt tussen Rijk en waterschappen. Het onderzoek dat tot de evaluatie van de Staffel Risicoreservering moet leiden is gestart in juli 2016.

Referentiewaarden

Bij de toetsing van de projectraming behorend bij de subsidieaanvraag wordt uitgegaan van referentiewaarden om te bepalen of er sprake is van een reële reservering voor de totale risicoreservering. Hierbij geldt paragraaf 2.2 Comply or explain: bij zowel een lage (bijvoorbeeld 10% of lager voor de realisatiefase) als een hoge totale risicoreservering (bijvoorbeeld 25% of hoger voor de realisatiefase) wordt de beheerder gevraagd dit toe te lichten (explain). Het reviewen en toetsen zal zich onder meer richten op het waar mogelijk opnemen van risico's onder voorzien in plaats van onder onvoorzien.

De referentiewaarden zijn afhankelijk van de mate van projectcomplexiteit. Daarbij wordt een onderscheid gemaakt tussen de complexiteit van het project in technische zin en in de mate waarin er draagvlak is in de omgeving en bij netwerkpartners (aantal betrokken partijen en hun standpunten) ofwel de omgevingscomplexiteit.

Dit resulteert in een staffel die bestaat uit vier referentiewaarden met een glijdende schaal:

Staffel Realisatiefase		zekerheid over techniek en kennis	
		Groot	Klein
consensus over omgeving en maatstaven	groot	techniek en omgeving niet/weinig complex 10%	technisch complex 17,5%
	klein	omgeving complex 17,5%	techniek en omgeving complex 25%

Weinig complexe projecten hebben een beproefde oplossing, zijn maatschappelijk breed aanvaard en snel en simpel uit te voeren.

Projecten zijn maatschappelijk complex als zij bijvoorbeeld maatschappelijke onrust over nut en noodzaak van de voorziene (bekende technische) oplossing kunnen veroorzaken, als er meerdere oplossingsvarianten in beeld zijn of als het verkrijgen van bestuurlijk draagvlak lastig blijkt. Ook kan sprake zijn van een wens om dijkversterking te combineren met andere ontwikkelingen (die vaak niet subsidiabel zijn).

Complexe technische projecten vloeien bijvoorbeeld voort uit nieuwe inzichten waarnaar gehandeld moet worden (nadere kennis over de ondergrond, onduidelijke beleidsuitgangspunten vanuit het Rijk die kunnen leiden tot extra varianten of vertraging). Ook kan bijvoorbeeld sprake zijn van een innovatieve techniek waarvan nog moet blijken of die hetzelfde effect sorteert als een traditionele aanpak of van een minder bekende contractvorm waarbij na gunning een vechtconstructie met de opdrachtnemer kan ontstaan (na lage inschrijving) waarbij onbekend is hoe te acteren. Ook als er tegelijkertijd meerdere grote projecten bij één beheerder lopen, kan dat een risico zijn wat betreft beheersing en aanleiding geven tot een hoger percentage.

Politiek-bestuurlijk complexe projecten hebben over bijna de gehele versterkingsopgave grote impact op de omgeving en maken gebruik van nieuwe technieken en/of een nieuwe contractvorm. Eventuele fouten creëren direct grote schade en maatschappelijke onrust plus onzekerheid bij bestuurders over de te kiezen oplossing.

Bepaling 'voorziene risicoreservering'

Voor het 'voorziene' deel van de risicoreservering wordt uitgegaan van de in het actuele risicodossier benoemde en gekwantificeerde restrisico's, niet van de oorspronkelijke gekwantificeerde risico's. Een restrisico is het deel van het risico dat 'overblijft' na het nemen van (voorziene) beheersmaatregelen.

Voor het beheersen van de benoemde (oorspronkelijke) risico's uit het risicodossier worden door de beheerder beheersmaatregelen getroffen. Hierbij zijn een aantal strategieën mogelijk:

- Vermijden (kans van optreden van een risico opheffen);
- Verminderen (kans van optreden of het gevolg van optreden van een risico verkleinen);
- Overdragen (kans van optreden van een risico niet wijzigen maar het gevolg

overdragen aan een andere partij en/of verzekeren);

- Accepteren (door reserveren van extra geld in de raming of extra tijd in de planning).

De kosten van beheersmaatregelen moeten worden afgewogen tegen de kosten indien het oorspronkelijke risico zou optreden (kans maal gevolg) versus de kosten van een eventueel optredend restrisico (kans maal gevolg nadat de beheersmaatregelen zijn getroffen). Uiteindelijk maakt de beheerder een keuze welke beheersmaatregelen hij gaat treffen.

De kosten voor het treffen van beheersmaatregelen maken geen onderdeel uit van de 'voorzien risicoreservering'. Deze kosten worden ondergebracht in de directe kosten (basisraming).

Om stapeling van risico's in voorzien en onvoorzien, en dus oversubsidiëring, te voorkomen is het voeren van een transparante boekhouding van risico's, beheersmaatregelen, reservering voor risico's en van opgetreden risico's een voorwaarde.

Beheerders wordt gevraagd deze boekhouding bij te houden en aan te tonen dat risico's worden beheerst door het nemen van beheersmaatregelen, door het periodiek actualiseren van het risicodossier en door een procedure voor het onttrekken en toevoegen van bedragen aan de post onvoorzien.

Bepaling 'onvoorzien risicoreservering'

Onderstaande tabel geeft weer in welke fase van welke verhouding tussen 'voorzien' en 'onvoorzien' wordt uitgegaan. In de planuitwerkingsfase wordt aangenomen dat de 'voorzien' risicoreservering 30% van de totale risicoreservering beslaat. Vervolgens kan de beheerder hieruit het 'onvoorzien' deel van de totale risicoreservering berekenen (70% van totaal). Deze percentages zijn afkomstig van ervaringen bij beheerders met dergelijke projecten. Bij het in de loop van het gehele project 'kantelen' van de verhouding tussen onvoorzien-voorzien risico's van 70-30 naar 30-70 speelt vooral een rol de fase waarin het project zich bevindt en het gerealiseerde (=betaalde) deel.

Tabel risicoreservering voor onvoorzien. Dit percentage geldt t.o.v. van de basisraming.

	A	B	A * B	C	A * C
Projectfase	Deel onvoorzien	Minimumpercentage totale risicoreservering (voorzien en onvoorzien)	Minimumpercentage onvoorzien	Maximumpercentage totale risicoreservering (voorzien en onvoorzien)	Maximumpercentage onvoorzien
Verkenning	70%	25%	17,5%	40%	28%
Planuitwerking	70%	20%	14%	35%	24,5%
Realisatie	50%	10%	5%	25%	12,5%
Gunning	30%	5%	1,5%	20%	6%

De minimum- en maximumpercentages voor de totale risicoreservering van voorzien en onvoorzien zijn afgeleid van ervaringen bij Rijkswaterstaat waarbij vanwege de verschillen in risicoprofiel respectievelijk de verschillen in ervaringen met risicomangement, aan de bovengrens 5% is toegevoegd en van de ondergrens 5% is afgetrokken.

Hardheidsclausule

In het bijzondere geval dat er na de gunning een risico optreedt waarbij de werkelijke kosten sterk afwijken van de geraamde kosten waarop de subsidie is gebaseerd (bijvoorbeeld een grote archeologische vondst zonder dat dit was te voorzien), biedt artikel 14 van de subsidieregeling onder bepaalde voorwaarden de mogelijkheid om bij de vaststelling van de subsidie af te wijken van de kostenraming. Een belangrijke voorwaarde is dat vasthouden aan de raming voor de beheerder zou leiden tot een onbillijkheid van overwegende aard. Verder moet er sprake zijn van een sluitende projectadministratie. Zie verder paragraaf 4.4 van het algemeen deel van de toelichting uit 2014 bij de subsidieregeling. Ook mag er bij een beroep op de hardheidsclausule geen sprake zijn van mismanagement of van scopemutaties die niet door de Minister van Infrastructuur en Milieu zijn geaccordeerd. Het al dan niet toewijzen van het beroep op de hardheidsclausule is mede afhankelijk van de oorzaak en omvang van de afwijking en de omvang van het project en financiële draagkracht van het waterschap.

2.5 Raamcontracten

De programmadirectie hoogwaterbescherming sluit voor verschillende typen expertise raamcontracten af met opdrachtnemers. Tijdens de uitvoering van het project is het mogelijk om gebruik te maken van deze raamcontracten. Het gebruik hiervan is niet verplicht. Beheerders kunnen naar eigen inzicht en behoefte ervan gebruikmaken. De kosten voor het gebruik van een raamcontract worden doorberekend aan de beheerder, maar komen wel in aanmerking voor subsidie indien de beheerder de kosten meeneemt in zijn kostenraming.

2.6 Samenwerking

In geval van samenwerking van beheerders gelden geen andere regels voor raming van de te subsidiëren kosten dan wanneer een beheerder het werk zelfstandig uitvoert. De subsidie voor het gezamenlijke project wordt per fase door één, de voortrekkersrol hebbende, beheerder aangevraagd.

2.7 Kosten voor voorbereiding, administratie en toezicht

De kosten voor voorbereiding, administratie en toezicht (hierna: VAT-kosten) zijn subsidiabel, mits opgenomen in het plan van aanpak. In de raming van de VAT-kosten wordt verondersteld dat de volgende zaken, indien van toepassing, zijn opgenomen:

- Inzet van mensen en middelen vanuit/door de eigen organisatie (intern en inhuur);
- Ondersteuning door ingenieursbureaus;
- Directievoering/toezicht gedurende de fase;
- Besteksvorbereiding.

In de verkenningsfase en in de planuitwerkingsfase is het uitgangspunt dat de raming van de VAT-kosten plaatsvindt op basis van de Handleiding Overheidstarieven⁵. In de realisatiefase vindt de raming van VAT-kosten in beginsel plaats op basis van een forfaitaire opslag, zie paragraaf 5.1.

De VAT-kosten van de aanvraag van een Europese subsidie voor de maatregel worden aangemerkt als subsidiabele kosten indien die Europese subsidie niet wordt toegekend. Bij de aanvraag van de subsidie is niet altijd bekend of de Europese subsidie wordt toegekend. Om die reden wordt in de beschikking tot subsidieverlening afzonderlijk vermeld wat het bedrag van de subsidie is voor die VAT-kosten. Dat subsidiebedrag wordt toegekend mits is komen vast te staan dat de Europese subsidie niet zal worden toegekend.

In de SSK-systematiek worden de VAT-kosten engineeringkosten genoemd.

3. Verkenningsfase

In de verkenningsfase worden mogelijke alternatieven verkend met als oogmerk een kering uiterlijk in 2050 het door de wetgever beoogde beschermingsniveau te laten bieden en worden kansrijke oplossingen geselecteerd. Een keuze uit die kansrijke oplossingen dient uiteindelijk te leiden tot een voorkeursalternatief.

Voorverkenning

In de afgelopen jaren is gebleken dat het daadwerkelijk starten van een verkenningsfase een intensief proces is. Zaken als de bestuurlijke besluitvorming, het uitvoeren van nader onderzoek op basis van de uitkomsten van de toetsing, het inrichten van een projectorganisatie en het betrekken van de omgeving (andere regionale partijen voor meekoppelkansen) kosten dusdanig veel tijd dat verkenningen soms later dan gepland van start konden aan. De verkenningsfase kan daarom – als de beheerder dat wenst – worden opgedeeld in een eerste en tweede deel: de voorverkenning en de verkenning. De voorverkenning is gericht op het bepalen van de aard en de reikwijdte van een maatregel om zo in staat te zijn tot een voortvarende start van de verkenning. In een voorverkenning kan bijvoorbeeld nader onderzoek plaatsvinden om op basis van de uitkomsten van de beoordeling conform de Regeling veiligheid primaire waterkeringen 2017 tot een doelmatig en sober ontwerp van de versterkingsmaatregel te komen. In de voorverkenning kunnen samen met andere betrokken partijen mogelijkheden voor meekoppelkansen in beeld worden gebracht of kunnen tijdrovende procedures voor het verkrijgen van vergunningen worden doorlopen.

Bij de subsidieaanvraag voor de voorverkenning dient de beheerder onder meer een plan van aanpak in te dienen en een kostenraming. In een voorverkenning geldt dat slechts een beperkt aantal kosten subsidiabel zijn (zie artikel 14a van de subsidieregeling), te weten:

- VAT-kosten;
- Kosten voor het verrichten van onderzoek;
- Kosten voor het verkrijgen van voor de voorverkenning noodzakelijke vergunningen

⁵ Document over tarieven met betrekking tot het Handboek Financiële Informatie en Administratie Rijksoverheid (Hafir), te downloaden via www.rijksoverheid.nl.

De kosten van de bestuurlijke besluitvorming rond de financiële dekking van het project, de kosten voor het inrichten van een projectorganisatie van de juiste omvang en samenstelling en de kosten die de beheerder maakt voor onderzoeken en berekeningen die in het kader van de beoordeling moeten worden uitgevoerd, zijn niet subsidiabel. Voor werkzaamheden waarvoor in de voorverkenning subsidie is verstrekt, kan in een later stadium van het project geen subsidie meer worden gegeven (artikelen 2, tweede lid, onderdeel b, 3, tweede lid, onderdeel a, en 4, derde lid, onderdeel d, van de subsidieregeling). De aanvraag voor subsidieverlening van een verkenning, kan daarom pas in behandeling worden genomen wanneer de aanvraag voor subsidievaststelling voor de voorverkenning is ingediend (artikel 7, derde lid, van de subsidieregeling).

Indien een reguliere subsidie is verstrekt voor een voorverkenning, dient de beheerder bij de aanvraag voor een subsidie voor de aansluitende verkenning een eindverantwoording mee te zenden over de voorverkenning waarin de in de voorverkenning behaalde resultaten ten opzichte van de in het plan van aanpak voor de voorverkenning geformuleerde doelen zijn weergegeven (artikel 6, derde lid, onderdeel a, van de subsidieregeling). Indien na de voorverkenning niet (meteen) wordt gestart met de verkenning, dient het waterschap na afronding van de werkzaamheden van de voorverkenning een aanvraag in tot vaststelling van de subsidie voor de voorverkenning. De keuze om niet met de verkenningsfase te starten dient in deze aanvraag onderbouwd te worden.

Verkenning

Bij de subsidieaanvraag voor de verkenning dient de beheerder onder meer een plan van aanpak en een kostenraming op te leveren, als basis voor de af te geven beschikking tot subsidieverlening. De kosten voor het opstellen van dit plan van aanpak en van de kostenraming zijn subsidiabel. Zoals beschreven in hoofdstuk 2 worden ook andere VAT-kosten ten behoeve van de activiteiten die in deze fase worden verricht, opgenomen in de kostenraming. Het totaal aan VAT-kosten is subsidiabel.

Naast VAT worden in deze fase de volgende activiteiten verricht. De beheerder doet onderzoek naar de mogelijke alternatieve maatregelen die ertoe leiden dat een primaire waterkering weer voldoet aan de norm. De kosten van het verrichten van dit onderzoek zijn subsidiabel. Kansrijke oplossingsrichtingen worden geselecteerd en worden in overleg met belanghebbenden verder uitgewerkt om aan het einde van de verkenning te komen tot één voorkeursoplossing. De kosten van het opstellen van mogelijke ontwerpen van de maatregel zijn subsidiabel.

Kosten van aanvullend onderzoek dat niet vóór de verkenningsfase is uitgevoerd en dat is gericht op de scope van de verbeteropgave, zijn subsidiabel.

3.1 Archeologie, explosievenonderzoek en grondmechanisch onderzoek

In de verkenningsfase vindt het archeologisch vooronderzoek plaats. Ten behoeve van archeologisch onderzoek neemt de beheerder in de kostenraming van de verkenningsfase

een reservering op voor de kosten ter grootte van één procent van de totale bouwkosten van het project. De kosten van dit onderzoek zijn subsidiabel. Na afronding van het archeologisch vooronderzoek is bekend of en, zo ja, welke archeologische werkzaamheden moeten worden uitgevoerd. Komt uit het onderzoek naar voren dat er archeologische werkzaamheden moeten worden uitgevoerd, dan zal de beheerder deze werkzaamheden opnemen in het plan van aanpak en de kosten in de kostenraming van de planuitwerkingsfase. Indien de beheerder aannemelijk kan maken dat het standaardpercentage te ruim of ontoereikend is, kan van dit percentage worden afgeweken conform paragraaf 2.2 Comply or explain.

De kosten van explosievenonderzoek en grondmechanisch onderzoek zijn subsidiabel. Volgen uit dit eerste onderzoek aanvullende werkzaamheden, zoals nader onderzoek naar niet-gesprongen explosieven, dan zal de beheerder deze werkzaamheden opnemen in het plan van aanpak en de kosten in de kostenraming van de planuitwerkingsfase.

3.2 Kosten-batenanalyses

In sommige projecten worden kosten-batenanalyses uitgevoerd ten behoeve van bijvoorbeeld een alternatievenafweging. Indien een dergelijke analyse plaatsvindt vallen de kosten hiervan onder de VAT-kosten die subsidiabel zijn.

3.3 Bodemsanering

Doorgaans zal de beheerder tijdens de verkenning onderzoeken of bodemsanering dient plaats te vinden. De kosten van dit onderzoek zijn subsidiabel.

3.4 Aanbesteding/marktbenaderingstrategie

Tijdens de verkenningsfase dient de beheerder een marktbenaderingstrategie op te stellen. Daarbij zullen factoren zoals marktsituatie, kennis en ervaring van de beheerder, kansen voor innovatie en risico's meegewogen worden. Aan de hand van deze marktstrategie kan dan aan het einde van de verkenningsfase de meest geëigende contractvorm worden gekozen. De kosten die in de kostenraming zijn opgenomen voor het opstellen van een marktbenaderingstrategie komen in aanmerking voor subsidie.

De subsidieregeling stelt geen eisen aan de te hanteren contract- of aanbestedingsvorm. Wel wordt als eis gesteld om op basis van een inkoopstrategie en afwegingskader te motiveren wat de meest geschikte contract- of aanbestedingsvorm is vanuit het oogpunt van doelmatigheid en beheersbaarheid van de versterkingsmaatregel.

Innovatieve contract- en aanbestedingsvormen die tot doel hebben de markt optimaal te benutten, vereisen dat niet pas tijdens de realisatiefase maar (parallel) al tijdens de planuitwerkingsfase of zelfs al in de verkenningsfase wordt gestart met de aanbesteding. De subsidieregeling biedt de mogelijkheid om al in de verkennings- en planuitwerkingsfase de aanbesteding (parallel) te starten. Indien een marktpartij ook delen van de verkenningsfase of planuitwerkingsfase uitvoert, dient het contract zodanig te worden ingericht dat er een duidelijk onderscheid kan worden gemaakt tussen de werkzaamheden en kosten die verband houden met de verschillende fasen (verkenning, planuitwerking,

realisatie). De kosten die verband houden met de verkenningsfase zijn subsidiabel in die fase. Gelet op de wijze waarbij op basis van een raming subsidie verstrekt wordt, dient de beheerder deze kosten dan wel op te nemen in de kostenraming ten behoeve van de subsidieaanvraag. In formele zin is de beheerder zelf bevoegd om te beslissen wanneer een werk gegund wordt. Wanneer een waterschap een contract echter al zou gunnen voordat het projectplan is vastgesteld en door gedeputeerde staten is goedgekeurd, neemt de beheerder het risico dat het contract gewijzigd of ontbonden moet worden. Aangezien deze kosten vermijdbaar zijn (door pas definitief te gunnen na vaststelling en goedkeuring van het projectplan en zogenoemde exitbepalingen op te nemen in het contract), zijn de kosten van contractmutaties of claims die hieruit voortvloeien niet subsidiabel.

3.5 Subsidiëring van verleggen kabels en leidingen

Het tijdig starten van besprekingen over het verleggen van kabels en leidingen is in de uitvoeringspraktijk van dijkversterkingsprojecten cruciaal gebleken. Kosten en schade van het verleggen van kabels en leidingen zullen onder omstandigheden door de beheerder worden vergoed aan de kabeleigenaar of – exploitant. Dit valt onder de noemer nadeelcompensatie: een vergoeding door of vanwege de overheid als gevolg van materieel gerechtvaardigd overheidsoptreden, oftewel een rechtmatig overheidsbesluit. Deze vorm van nadeelcompensatie komt voor subsidie in aanmerking, tijdens de verkenning⁶, de planuitwerkingsfase en de realisatiefase⁷ maar niet tijdens de voorverkenning. In de verkenningsfase wordt van de beheerder wel gevraagd toe te lichten waarom het wenselijk is dat kabels en leidingen al in de verkenningsfase worden verlegd.

In situaties waarin kabels of leidingen van een kabeleigenaar of - exploitant zich krachtens een zakelijk recht in de grond van de beheerder bevinden en deze kabels of leidingen moeten worden verplaatst ten behoeve van het project, dient met betrekking tot het zakelijk recht in beginsel door de beheerder en de kabeleigenaar- of exploitant tot overeenstemming te worden gekomen dan wel dient tot onteigening te worden overgegaan. Raming van de vergoeding vindt dan op basis van de Onteigeningswet plaats.

In de meeste gevallen is het mogelijk ProjectOvereenStemming (POS) met de kabeleigenaar of - exploitant te bereiken. In de POS liggen onder andere de te vergoeden kosten van het verleggen van kabels en leidingen vast. Het bereiken van een POS heeft de voorkeur, maar hiervan kan door de beheerder worden afgeweken.

4. Planuitwerkingsfase

Ook bij de subsidieaanvraag voor de planuitwerkingsfase dient de beheerder onder meer een plan van aanpak en een kostenraming op te leveren, als basis voor de af te geven beschikking tot subsidieverlening.

⁶ Artikel 2, eerste lid, onderdeel h, van de subsidieregeling.

⁷ Artikelen 3, eerste lid, onderdeel g, en 4, eerste lid, onderdeel f, van de subsidieregeling.

In deze fase worden de volgende activiteiten verricht. De beheerder werkt de voorkeursbeslissing doorgaans uit in een projectplan⁸. De kosten voor het opstellen en wijzigen van een projectplan dan wel beschrijving van het werk zijn subsidiabel. ('werk' wordt gedefinieerd in artikel 1 van de subsidieregeling). Ook de kosten van nader onderzoek voortvloeiend uit de verkenningsfase, zoals nader onderzoek naar niet-gesprongen explosieven, zijn subsidiabel, mits meegenomen in de kostenraming behorend bij het plan van aanpak.

Dit projectplan behoeft goedkeuring van gedeputeerde staten, hetgeen het doorlopen van de formele bestuursrechtelijke besluitvormingsprocedures vergt. De kosten die met het doorlopen van deze besluitvormingsprocedures samenhangen, zijn subsidiabel mits opgenomen in de kostenraming behorend bij het plan van aanpak en mits niet vermijdbaar door de beheerder.

4.1 Vergunningen en leges

De kosten van het aanvragen en verkrijgen van vergunningen, inclusief leges, zijn subsidiabel. Daarnaast kunnen er bezwaar- en beroepsprocedures voorkomen. De te maken kosten voor juridische bijstand in verband met een versterkingsmaatregel komen op basis van voorcalculatie ook voor subsidie in aanmerking.

Ook de – extra - kosten voor de coördinatie van vergunningen komen in aanmerking voor subsidie.

4.2 Capaciteit kleine gemeenten

Omwille van de voortgang kan het gewenst zijn dat voor het opstellen van een bestemmingsplan de – gehele - capaciteit wordt vrijgemaakt bij een – kleine - gemeente. Indien het, gelet op de beperkte omvang van een gemeente, nodig is om vervangende capaciteit te regelen voor iemand die van die gemeente geheel of grotendeels wordt ingezet om een bestemmingsplan te helpen opstellen en de gemeente deze kosten doorberekent aan de beheerder, komen de voor de inzet van vervangende capaciteit geraamde kosten voor subsidie in aanmerking als onderdeel van de VAT-kosten.

⁸ Indien sprake is van een provinciaal inpassingsplan of een rijksinpassingsplan is geen apart projectplan vereist, maar volstaat een ontwerp en een beschrijving van het werk.

5. Realisatie

Nadat de verkennings- en de planuitwerkingsfase zijn afgerond, volgt de realisatiefase.

In deze fase bestaan de te verrichten activiteiten uit het aanbesteden en uitvoeren van de werkzaamheden conform het goedgekeurde projectplan of het ontwerp en de beschrijving van het werk, indien een inpassingsplan als bedoeld in artikel 3.26 of 3.28 van de Wet ruimtelijke ordening is vastgesteld. De kosten die daarmee verband houden, zijn subsidiabel.

Evenals bij de eerdere fasen dient de beheerder ook nu bij de subsidieaanvraag onder meer een plan van aanpak en een kostenraming over te leggen, als basis voor de af te geven beschikking tot subsidieverlening. Deze kostenraming kent een modulaire opbouw, die in de volgende paragrafen aan de orde komt.

5.1 Voorbereiding, administratie en toezicht (VAT)

De VAT-kosten in de realisatiefase maken, evenals in de verkennings- en planuitwerkingsfase, onderdeel uit van de raming van de kosten van het project. Vooral in de realisatiefase is de omvang van deze kosten afhankelijk van de omvang van het project. Daarbij geldt dat als gevolg van schaafeffecten de omvang van de VAT-kosten van de projectorganisatie in de totale projectkosten in relatieve zin afneemt naarmate de totale projectkosten toenemen. Uitgaande van dit principe vindt de raming van de VAT-kosten in de realisatiefase in beginsel plaats op basis van een forfaitaire opslag die afhankelijk is van de omvang van het werk (staffel).

Realisatiekosten excl VAT-kosten	Staffel VAT-kosten
< 10 miljoen	15,0%
10 - 40 miljoen	13,0%
40 - 100 miljoen	10,0%
> 100 miljoen	Explain / onderbouwen.

Tabel staffel VAT-kosten t.o.v. raming realisatiekosten exclusief VAT-kosten.

5.1.1 Afwijken van de staffel

Mogelijk is bovenstaande staffel voor een beheerder te ruim of niet toereikend, bijvoorbeeld omdat inhuur van specifieke expertise noodzakelijk is of omdat de VAT-kosten naar verwachting van de beheerder veel lager of hoger zullen uitvallen. In een dergelijke situatie geldt paragraaf 2.2 Comply or explain en kan gemotiveerd worden afgeweken van de staffel.

Indien wordt afgeweken van de staffel is bij het rammen van de VAT-kosten de Handleiding Overheidstarieven⁹ het uitgangspunt.

⁹ Document over tarieven met betrekking tot het Handboek Financiële Informatie en Administratie Rijksoverheid (Hafir), te downloaden via www.rijksoverheid.nl.

5.1.2 Grondslag VAT

Voor de bepaling van de grondslag is het allereerst van belang de realisatiekosten vast te stellen waarover de maximale bijdrage aan VAT wordt berekend. Deze realisatiekosten zijn de volgende:

- kosten van verwerving van onroerende zaken (paragraaf 5.2);
- kosten van voor de realisatie gesloten overeenkomsten van aanneming van werk en de levering van diensten en materialen (paragraaf 5.3);
- kosten van nadeelcompensatie vanwege het verleggen van kabels en leidingen (paragraaf 5.3.4);
- kosten van overige nadeelcompensatie (paragraaf 5.3.5);
- kosten van bodemsanering (paragraaf 5.4);
- kosten van de opruiming van explosieven (paragraaf 5.5).

In de genoemde paragrafen wordt nader op deze kostencategorieën ingegaan.

Grondslag voor berekening van de bijdrage vindt plaats op basis van de bepaling van de raming van bovengenoemde realisatiekosten.

5.2 Realisatie: verwerving van onroerende zaken

Tussen beheerders bestaan grote verschillen in beleid met betrekking tot verwerving van onroerende zaken. De individuele beleidskeuze van iedere beheerder om dijken al dan niet in eigendom te hebben wordt gevolgd, waarbij het afwegingskader van de beheerder recht moet doen aan de principes van sober, doelmatig en rechtmatig.

Voor het opstarten van het minnelijke traject dient per geval te worden beoordeeld of verwerving van de onroerende zaak noodzakelijks is, of volstaan kan worden met een gebruiksovereenkomst of verwerving van een zakelijk recht. De uitkomst hiervan vormt de basis van de subsidiëring.

Is verwerving van de onroerende zaak (en in het uiterste geval onteigening) te verantwoorden vanuit de huidige situatie dan komen de kosten daarvan in aanmerking voor subsidie.

Is de verwerving van de onroerende zaak (en in het uiterste geval onteigening) niet te verantwoorden vanuit de huidige situatie dan komen alleen de kosten van het verwerven van een beperkt recht op de onroerende zaak, het sluiten van een overeenkomst ter zake van het gebruik van de onroerende zaak of in het uiterste geval het opleggen van een gedoogplicht voor subsidie in aanmerking.

Op grond van het bovenstaande komen bij verwerving van een onroerende voor subsidie in aanmerking de kosten van:

- het sluiten van de overeenkomst;
- grondaankopen;
- aankoop van opstallen;
- taxatie;
- een deskundige die de wederpartij adviseert over de verkoop;
- een notaris;
- het kadaster;

- sloopwerkzaamheden;
- werkzaamheden samenhangend met ruilverkaveling;
- inbreng van eigen grond op basis van taxatiewaarde (voor zover het geen dijklichaam is dat reeds eigendom van de beheerder is);
- aankoop van overhoeken;
- van onteigening.

Bij vestiging van een zakelijk recht komen in aanmerking voor subsidie de kosten van:

- het sluiten van de overeenkomst;
- verwerving;
- taxatie;
- een deskundige die de wederpartij adviseert over het verlenen van een zakelijk recht;
- een notaris;
- het kadaster.

Bij het aangaan van een gebruiksovereenkomst komen in aanmerking voor subsidie de kosten van:

- de totstandkoming van de gebruiksovereenkomst;
- het gebruik;
- taxatie;
- een deskundige die de wederpartij adviseert over het sluiten van de gebruiksovereenkomst;
- een notaris;
- het kadaster.

Bij het opleggen van een gedoogplicht komen in aanmerking voor subsidie de kosten van:

- het voorbereiden en opleggen van de gedoogplicht;
- het gedogen;
- taxatie;
- een deskundige die de wederpartij adviseert over de gedoogplicht;
- een notaris;
- het kadaster.

De ervaring leert dat van de aangekochte onroerende zaken na afronding van een project een gedeelte afgestoten kan worden. Om deze reden wordt 3% van het aankoopbedrag van de te verwerven gronden in mindering gebracht op de subsidiabele kosten. Van dit percentage kan, mits voldoende gemotiveerd door de beheerder, worden afgeweken conform paragraaf 2.2 Comply or explain.

5.3 Realisatie: kosten van herstel, aanpassing, nadeelcompensatie en schadevergoeding

De geraamde kosten van de aan een sober en doelmatig ontwerp van de maatregel rechtstreeks toe te rekenen kosten zijn subsidiabel. Ten aanzien van een aantal kostensoorten wordt hieronder aangegeven of ze subsidiabel zijn.

5.3.1 Herstel/terugbrengen bestaande voorzieningen

Onderdeel van de realisatie van werken voor verbetering is het herstellen of het terugbrengen van bestaande voorzieningen die door de realisatie of in samenhang met het ontwerp van de werken worden aangetast. De onderdelen die redelijkerwijs behoren tot de inpassing van het plan in zijn omgeving dan wel daarvan een rechtstreekse consequentie zijn, maken onderdeel uit van de werken voor verbetering.

Een en ander zal bij de opstelling van het plan duidelijk moeten worden gemaakt. Bij de integratie van verschillende beleidsdoeleinden zal duidelijk moeten zijn welke inpassingskosten voortvloeien uit de andere beleidsvelden. Die kosten zijn niet-subsidiabel.

De kosten die de beheerder dient te vergoeden voor het herstellen of terugbrengen van de bestaande openbare voorzieningen van een overheid of bedrijf zijn subsidiabel. Kiest de overheid of het bedrijf niet voor herstel of terugplaatsing maar voor vernieuwing, dan zijn de daarmee samenhangende meerkosten voor de beheerder niet-subsidiabel.

Indien het plaatsen van nieuwe voorzieningen goedkoper is dan het herstellen of terugplaatsen van bestaande voorzieningen, verdient een nieuwe voorziening de voorkeur boven herstellen of herplaatsing en zijn de kosten subsidiabel.

5.3.2 Aanpassen (dijk-)wegen

Er zijn projecten waarbij wegen deel uitmaken van de te verbeteren/versterken primaire waterkering en het tracé van de weg wordt gewijzigd dan wel de kruin van de primaire waterkering moet worden verhoogd.

In deze gevallen worden de geraamde kosten van tracéwijziging of aanleg van een nieuwe weg vergoed op basis van de oorspronkelijke draagkracht van de weg en maximaal de oorspronkelijke inrichting.

Tot de weg wordt gerekend de verharding en de fundering van de weg met de daarbij behorende infrastructuur, zoals bermen, bermsloten en zich in de weg bevindende duikers, voor zover die duikers een verbinding vormen tussen (twee) bermsloten, en rioleringen, voor zover die rioleringen de functie hebben van afvoer van het hemelwater van de desbetreffende weg. Voorwaarde daarbij is dat de bermen, de bermsloten en rioleringen dienen ten behoeve van de instandhouding en de bruikbaarheid van de weg. Niet tot de weg worden gerekend rioleringen wanneer deze als hoofdfunctie hebben transport van (huishoudelijk) afvalwater. Objecten die tot de inrichting van de weg behoren en verwijderd kunnen worden zoals vangrails, bebording, verlichting en verkeerslichten worden eveneens tot het begrip weg gerekend.

5.3.3 Nadeelcompensatie (dijk-)wegen

Bij schade aan (dijk-)wegen of aanpassing van (dijk-)wegen kan onderscheid gemaakt worden tussen:

- a. Projecten waarbij wegen deel uitmaken van de te verbeteren/versterken primaire waterkering en de hoogte van de kruin en van het tracé niet worden gewijzigd. In dit geval is de kans op schade vrij groot, ondanks maatregelen die getroffen kunnen worden om deze te voorkomen en/of te beperken. De te nemen maatregelen zullen

vooraf in het bestek moeten worden geregeld, aangezien deze kosten voor de aannemer met zich mee brengen (bijvoorbeeld het leggen van rijplaten of het stellen van beperkingen aan de belading van transportmiddelen). In feite wordt hier de weg als werkterrein gebruikt. Dit is oneigenlijk gebruik waarop hij meestal niet is berekend. De weg zal op kosten van de opdrachtgever van het werk hersteld of vernieuwd moeten worden. Vooraf zal op basis van een (kosten)afweging een keuze gemaakt moeten worden tussen schadebeperkende maatregelen en herstel. De kosten van de goedkoopste oplossing zijn subsidiabel. De beheerder dient de kosten daarvan op te nemen in de kostenraming.

- b. Projecten waarbij wegen als transportroute worden gebruikt voor het vervoer van specie tussen het depot en het werk.
In dit geval kunnen de eventueel te maken kosten van wegherstel worden vergoed. In het bestek dient opgenomen te worden dat de aannemer tot afspraken dient te komen met de wegbeheerder omtrent de keuze van de rijroute. Tevens verdient het aanbeveling om de aannemer in het bestek te wijzen op eventueel beperkende omstandigheden in de omgeving van het werk of tussen (aangewezen) depots en het werk.

5.3.4 Nadeelcompensatie vanwege het verleggen van kabels en leidingen

Het kan voorkomen dat als gevolg van een besluit van de beheerder, zoals de vaststelling van een projectplan, kabels en leidingen moeten worden verlegd of verwijderd. Kosten en schade die hieruit voortvloeien voor de kabeleigenaar of -exploitant zullen onder omstandigheden door de beheerder moeten worden vergoed.

Dit valt onder de noemer nadeelcompensatie: een vergoeding door of vanwege de overheid als gevolg van materieel gerechtvaardigd overheidsoptreden, oftewel een rechtmatig overheidsbesluit. Nadeelcompensatie komt in de realisatiefase conform artikel 4, eerste lid, onderdeel f, van de subsidieregeling voor subsidie in aanmerking.

Indien kabels of leidingen van een kabeleigenaar of -exploitant zich krachtens een zakelijk recht in de grond van de beheerder bevinden en deze kabels of leidingen moeten worden verplaatst ten behoeve van het project, dient het zakelijk recht in beginsel door de beheerder te worden verkregen dan wel dient tot onteigening te worden overgegaan. Raming van de vergoeding vindt dan op onteigeningsbasis plaats.

In de meeste gevallen is het mogelijk ProjectOvereenStemming (POS) met de kabeleigenaar of -exploitant te bereiken. In de POS liggen onder andere de te vergoeden kosten vast. Het bereiken van een POS heeft de voorkeur, maar hiervan kan door de beheerder worden afgeweken.

5.3.5 Overige nadeelcompensatie

De geraamde kosten voor nadeelcompensatie aan derden zijn conform artikel 4, eerste lid, onderdeel g, van de subsidieregeling subsidiabel, voor zover de beheerder daartoe rechtens gehouden is en voor zover deze kosten geen betrekking hebben op het verleggen

van kabels en leidingen. Daarbij is het uitgangspunt dat extra proceskosten zo veel mogelijk worden voorkomen, dus dat op voorhand een beoordeling wordt gemaakt in hoeverre er sprake is van rechtens te vergoeden kosten.

5.3.6 Schade aan opstallen ten gevolge van realisatie werk

Wanneer ten gevolge van de realisatie van een werk schade te verwachten is aan opstallen, dient de dijkbeheerder alvorens met dat werk wordt begonnen, de uitgangssituatie te laten vastleggen. Hiertoe dient een opnamerapport te worden gemaakt inhoudende de geconstateerde gebreken vóór de aanvang van het werk, aangevuld met foto's van deze gebreken. Zo nodig dienen meetbouten te worden geplaatst. De geraamde kosten hiervan worden vergoed.

Voor deze werkzaamheden is het aan de beheerder een externe onafhankelijke deskundige te benoemen. Deze kan na afloop van het werk de eventueel geclaimde schade weer beoordelen. De met deze werkzaamheden gemoeide kosten worden vergoed, voor zover deze het normaal geldende tarief niet te boven gaan.

5.3.7 Belastingenschade

Bij een derde kan belastingenschade aan de orde zijn als ten gevolge van de realisatie van een werk door deze derde meer of eerder inkomstenbelasting of vennootschapsbelasting betaald dient te worden dan zonder de realisatie van het werk het geval zou zijn. De geraamde kosten van deze belastingenschade zijn subsidiabel. Ook de geraamde kosten van het beoordelen van deze belastingenschade door externe, onafhankelijke deskundigen zijn subsidiabel.

5.3.8 Natuurwaardencompensatie

Voor zover er sprake is van natuurwaarden/beplantingen die een duidelijk stempel op het landschap drukken en een wezenlijk aandeel in de ecologische infrastructuur vormen dan wel een relatief grote natuurwetenschappelijke waarde hebben, zijn de geraamde kosten van vervangende beplantingen of van andere maatregelen ter compensatie van verloren gegane elementen van het ecosysteem subsidiabel.

5.4 Bodemsanering

Indien uit de verkenning of planuitwerking blijkt dat in het kader van het project bodemsanering nodig is, zal de beheerder de kosten voor bodemsanering opnemen in de kostenraming voor de realisatiefase. De ten behoeve van de bodemsanering uit te voeren werkzaamheden zullen ook beschreven worden in het plan van aanpak voor de realisatiefase.

Bodemsaneringskosten zijn subsidiabel, voor zover deze kosten niet voor vergoeding in aanmerking komen op grond van het bepaalde bij of krachtens de Wet bodembescherming en de beheerder deze kosten niet op andere wijze vergoed kan krijgen.

5.5 Opruiming van explosieven

Indien een beheerder aannemelijk kan maken dat er waarschijnlijk niet-gesprongen explosieven aangetroffen zullen worden, zal de beheerder de kosten van het opruimen van deze explosieven opnemen in de kostenraming voor de realisatiefase. De ten behoeve van het opruimen uit te voeren werkzaamheden zullen ook beschreven worden in het plan van aanpak van de realisatiefase. Kosten voor het opruimen van explosieven zijn subsidiabel, voor zover deze kosten niet door een gemeente worden vergoed en de beheerder deze kosten niet op andere wijze vergoed kan krijgen.

5.6 Grondmechanische begeleiding van de realisatie

Indien in het verlengde van het grondmechanisch onderzoek het noodzakelijk is om de realisatie van het werk grondmechanisch te begeleiden dan wel het grondmechanisch onderzoek nader uit te werken, worden deze kosten betaald vanuit de post VAT van de raming.

5.7 CAR-verzekering

De kosten voor het afsluiten van een Construction All Risk (CAR)-verzekering zijn subsidiabel.

5.8 Stagnatiekosten

Stagnatiekosten zijn niet subsidiabel.

5.9 Aanbesteding

In beginsel vindt de gunning van het werk in de realisatiefase plaats. Na de definitieve gunning is het aanbestedingsresultaat bekend. Het aanbestedingsresultaat is het verschil tussen de geraamde kosten van het werk waarin de risico's die volgens het contract worden opgedragen aan de aannemer zijn verdisconteerd, en de bieding van de aannemer. De raming van de kosten van het contract dient te worden gebaseerd op dezelfde uitgangspunten als de raming waarop de subsidieverlening heeft plaatsgevonden. Het aanbestedingsresultaat kan positief en negatief zijn. In paragraaf 4.3 van het algemeen deel van de toelichting bij de subsidieregeling uit 2014 is een nadere beschrijving opgenomen over de verwerking van het aanbestedingsresultaat. In die paragraaf is ook toegelicht in welke situaties de Minister van Infrastructuur en Milieu op verzoek van de subsidieontvanger gedeeltelijk kan afzien van de verwerking van het aanbestedingsresultaat in de raming van de kosten. Het resultaat komt ten laste of ten gunste van het budget dat beschikbaar is voor subsidies voor hoogwaterbeschermingsmaatregelen.

5.10 Versnelde en/of flexibele realisatie

Geraamde meerkosten door contractvormen waarin regelingen zijn opgenomen ter versnelling van de uitvoering dan wel toepassing van alternatieve uitvoeringswijzen, komen in aanmerking voor subsidie indien in het plan van aanpak is opgenomen dat hiervan gebruikgemaakt wordt en de kosten zijn opgenomen in de kostenraming.

Uitgangspunt is dat de meerkosten sober en doelmatig moeten zijn. Ten behoeve van de beschikking tot subsidieverlening worden de motivering en kostenraming door de programmadirectie hoogwaterbescherming getoetst.

5.11 Kosten van een onafhankelijke adviescommissie

De kosten van een onafhankelijke adviescommissie die advies uitbrengt over het al dan niet geven van (een voorschot op de) nadeelcompensatie en over de hoogte van de nadeelcompensatie, zijn subsidiabel. Dit geldt ook in geval de nadeelcompensatie geen betrekking heeft op schade aan opstallen. Raming van deze kosten geschiedt op basis van tarieven van de Nederlandse Vereniging van Makelaars (NVM).

5.12 Kosten van rechtsbijstand

De kosten van rechtsbijstand voor de beheerder voor zover betrekking hebbend op de nadeelcompensatie aan derden, zijn subsidiabel.

5.13 Geschillen

Kosten van een geschil tussen aannemer en opdrachtgever over een lopend contract waaruit betalingsverplichtingen voor de opdrachtgever voortvloeien, komen niet voor subsidie in aanmerking.

5.14 Realisatie: Overig

Kosten die niet in dit hoofdstuk zijn genoemd, maar die in redelijkheid zijn aan te merken als realisatiekosten, kunnen op grond van artikel 4, eerste lid, onderdeel k, van de subsidieregeling als zodanig worden aangemerkt. Ten behoeve van de beschikking tot subsidieverlening wordt de motivering en kostenraming van dergelijke realisatiekosten door de programmadirectie hoogwaterbescherming getoetst. Uitgangspunt is dat dergelijke overige kosten zo veel mogelijk worden voorkomen dan wel beperkt.

6. Innovatie

Innovaties zijn (nog) niet op grote schaal toepasbaar, omdat de techniek nog niet (volledig) is bewezen. In paragraaf 3 van de subsidieregeling zijn de voorwaarden opgenomen waaronder subsidie kan worden verstrekt voor het uitvoeren van een experiment of demonstratieproject.

Beheerders dienen dergelijke experimenten of demonstratieprojecten (zoals projectoverstijgende verkenningen) aan te melden voor het jaarlijks voortrollend HWBP. Op basis van de aanmelding volgt besluitvorming over het wel of niet opnemen van het experiment of demonstratieproject in het HWBP en het subsidieprogramma. Vindt de innovatie in een reeds aangemeld project plaats dan zal bij subsidieverlening worden getoetst welk deel van het project onder de innovatie valt. Innovatieve projecten worden gesubsidieerd op basis van 100% van de uitvoeringskosten, reguliere projecten op basis van de geraamde, subsidiabele kosten van een sober en doelmatig ontwerp. Om die reden bevat de subsidieregeling regimes voor innovatieve projecten en reguliere projecten, die onder andere verschillen voor wat betreft de risicoverdeling en de wijze en het moment van verantwoording. Die verschillende regimes moeten ook worden toegepast bij projecten met deels reguliere en deels innovatieve aspecten.

Uitgangspunt is dat een subsidie voor een experiment of demonstratieproject wordt verleend voor honderd procent van de subsidiabele werkelijke kosten. In artikel 18 van de subsidieregeling is bepaald welke kosten subsidiabel zijn en welke kosten niet-subsidiabel zijn.

Bij reguliere subsidieverlening heeft de beheerder de mogelijkheid om de verkenningsfase in twee delen uit te voeren en te starten met een voorverkenning (zie artikel 14a van de subsidieregeling en hierna paragraaf 3). Voor een experiment of demonstratieproject bestaat een vergelijkbare mogelijkheid om voor een dergelijk vooronderzoek subsidie aan te vragen. Dit is geregeld in artikel 21a van de subsidieregeling. In het vooronderzoek zijn enkele kostensoorten subsidiabel die ook in de uitvoering van een experiment of demonstratieproject subsidiabel zijn. Daarom is bepaald dat kosten die reeds zijn vergoed tijdens het vooronderzoek tijdens de uitvoering van een experiment of demonstratieproject niet meer subsidiabel zijn (artikel 18, tweede lid, onderdeel e, van de subsidieregeling). In artikel 21a is vastgelegd welke kosten wel en niet subsidiabel zijn in het kader van het vooronderzoek.

7. Niet-subsidiabele kosten

7.1 Andere mogelijkheid tot vergoeding

Kosten die de beheerder op een andere wijze vergoed kan krijgen, bijvoorbeeld uit hoofde van een andere regeling, komen conform de artikelen 2, tweede lid, onderdeel b, 3, tweede lid, onderdeel b, en 4, derde lid, onderdeel e, van de subsidieregeling niet voor subsidie in aanmerking.

7.2 Achterstallig onderhoud

Kosten voortkomend uit achterstallig onderhoud worden, conform artikel 4, derde lid, onderdeel c, van de subsidieregeling, niet vergoed. Na uitvoering van de beoordeling dient de beheerder bij het aanmelden bij het HWBP van een traject dat niet aan de signaleringswaarde voldoet aan te geven of onderhoudsaspecten bijdragen aan het niet voldoen aan de signaleringswaarde.

7.3 Rentekosten voorfinanciering

Beheerders zijn verantwoordelijk voor het voldoen aan de norm. Het is aan de beheerder om te overwegen een maatregel eerder uit te voeren dan is voorzien in het HWBP en tot voorfinanciering over te gaan. De Waterwet biedt in dat geval geen grondslag voor het verlenen van subsidie. Op grond van de Kaderwet subsidies I en M (voorheen: de Kaderwet subsidies Verkeer en Waterstaat) is de mogelijkheid gecreëerd om toch over te kunnen gaan tot subsidieverlening. In paragraaf 4 van de subsidieregeling zijn bepalingen opgenomen inzake het verstrekken van een dergelijke subsidie. Daarnaast zijn in paragraaf 5 van de subsidieregeling bepalingen opgenomen inzake het verstrekken van een subsidie voor activiteiten met het oog op de nieuwe normen voor de primaire waterkeringen die al waren voltooid voor het van kracht worden van de nieuwe normering per 1 januari 2017. In beide paragrafen van de subsidieregeling is feitelijk sprake van voorfinanciering. De rentekosten van een maatregel die in het HWBP is vermeld als maatregel die wordt voorgefinancierd door de beheerder komen niet in aanmerking voor subsidie.

7.4 Reiskosten buitenland

Kosten van (studie)reizen naar het buitenland zijn niet subsidiabel.